

Jens Aarup Rasmussen, Marselisborg Gymnasium, d. 25/9 til d. 2/10 2020

Rapport fra ophold på Det Danske Institut i Athen

Mit overordnede sigte med mit ophold på Det Danske Institut i Athen var at udarbejde to undervisningsforløb. Et skulpturforløb til kunstsøjlen i oldtidskundskab og et med fokus på in-fill byggeri til design og arkitektur.

Tanken med skulpturforløbet var at vende styrket tilbage til at arbejde med skulptur i kunstsøjlen i oldtidskundskab efter i mere end et årti at have arbejdet primært med arkitektur. Jeg fik da også fotograferet og filmet skulptur i mængde på Athens museer og i Delfi, men særligt Museet for Kykladisk Kunst – en sand perle blandt Athens museer – fik mig til at ændre min første tanke med skulpturforløbet. På Museet for Kykladisk Kunst inspirerede en meget dygtigt kurrateret udstilling med fokus på dagliglivet i klassisk oldtid¹ mig til at gå bort fra min tanke om et rent skulpturforløb. I stedet blev jeg inspireret til at bruge skulptur, vasemaleri og arkæologiske artefakter til at levendegøre mit arkitekturforløb. At arbejde med arkitektur er på mange måder en taknemmelig opgave. Der er naturligvis et arkitektonisk begrebsapparat, som eleverne skal lære at "se" bygningerne med og der er et arkitekturhistoriske blik, der igen er meget håndgribelig. Med det sidste bliver det meget konkret at præsentere og snakke med eleverne om afgørende historiske begivenheder hos grækerne og romerne. Arkitektur er ligeledes taknemmelig i forhold til at præsentere forskellige centrale myter og religiøse praksisser, samt teknologiske muligheder og udviklingen af æstetiske standarder. Og endelig er arkitektur let at perspektivere op til i dag takket være de klassicisme, der har været op gennem den europæiske tradition og frem til i dag. På den anden side er klassisk arkitektur highend-byggeri, når det er absolut vildest, og er derfor isoleret set meget lidt repræsentativ for byggeri som sådan i oldtiden. Derfor siger klassisk arkitektur også meget lidt om dagliglivets praktiske udfordringer og gøremål og er tavs i forhold til hvordan de idealer, der kommer til udtryk i den store tempelarkitekturs skulpturudsmykning, kom til udfoldelse i det daglige liv? Udstillingen på kyklademuseets 4. sal var netop bygget således op at gæsten blev ført gennem udstillingens genstande ved at genstandene var koblet på en fiktiv antik mands liv fra fødsel til død. Dermed blev tematikkerne "guder og heroer", "eros indflydelse", "bryllupsudstyr og -riter", "kvindens gøremål", "sport", "symposiet", "livet på agora", "krig" og "overgangen til dødsriget" vist i normalperspektiv, hvilket netop vil kunne komplementere highend-arkitekturens fugleperspektiv. Jeg er derfor nu i gang med på en helt anderledes måde at integrere skulpturen, vasemaleriet og arkæologiske artefakter i mit arkitekturforløb med et blik der nok minder mest om religionshistoriens, socialhistoriens og mentalitetshistoriens. Det har imidlertid vist sig at være en større opgave, da der i sagens natur må udgå noget arkitektur for at skulptur og andre materielle levninger kan få plads.

---

¹ Museon of Cycladic Art. Den permanente udstilling på 4. sal: Scenes of Daily Life in Antiquity

Mit andet projekt i Athen handlede om hvordan moderne bygninger i kategorien infill² byggeri forholder sig til eller ikke forholder sig til den ældre bygningsmasse i Plaka. Projektet var tænkt til at have en udløber til restaurationsteknikker. Projektet var baseret på et tidligere besøg i Plaka, hvor jeg syntes at huske, at der var et større antal bygninger fra de sidste to årtier som infill mellem den ældre bygningsmasse. Det viste sig at være en forkeret erindring. Denne fejlagtige erindring var sandsynligvis påvirket af at der jo står så mange restaureringsmodne eller sågar saneringsmodne bygninger i Plaka-området og for den sags skyld i hele det centrale Athen. Endelig har visheden om, at andre storbyer og hovedstæder i Europa for tiden har stor succes med at revitalisere nedslidte områder vha. velgennemtænkt infill-byggeri, sikkert også spillet en rolle. I området omkring DIA fandt jeg kun et eneste eksempel på moderne veludført infill byggeri, nemlig på Odos Frinichou nr 5. Der er med sikkerhed flere, men man falder ikke over dem, som man falder over bygninger, der trænger til en endog meget kærlig hånd. Ja, der er faktisk fare for at man får dem i hovedet, hvis ikke det var for de beskyttende ”stilladser”, der er sat på disse bygninger, for at hindre at løsrevne facadeelementer skal invalidere sagesløse fodgængere. De mange nye bygninger, jeg erindrede at have set, viste sig ikke at være så nye endda, men i stedet at være velrenoverede modernistiske bygninger fra 30’erne, 40’erne og efterkrigsårtierne i bedste Bauhaus- eller Le Corbusier-stil, blot tilsat lidt græsk lokalkolorit i form af skoddearrangementer og lukkede balkoner.

Ifølge The Guardian er der nu over 10.000 bygninger, der er bevaringsværdige – heriblandt også modernistiske bygninger fra ovenstående periode - samtidig med at over 80% af bygninger fra netop denne kategori allerede er forsvundet siden 1950’erne³, og der er for nuværende i omegnen af 1500 forladte bygninger i det centrale Athen. Problemerne i Athen med de talrige faldefærdige nyklassicistiske bygninger eller bygninger opført i nyklassicistisk stil fra i 1900-tallet og begyndelsen af det 20. århundrede viser sig at være talrige. Først og fremmest har finanskrisen udhulet de økonomiske muligheder, for at athenerne kan tage sig af deres nyere kulturarv, hvilket igen åbner for en diskussion om hvorvidt kulturskatte fra den klassiske oldtid får en alt for stor bid af opmærksomheden og kulturmidlerne og dermed slører blikket for at arkitektur i Athen er langt mere end Parthenon. Dernæst er der en række forhindringer i lovgivningen for at de bevaringsværdige bygninger kan få den nødvendige restaurering.

Nogle eksempler: Fredningsregulativer gør det meget bekosteligt at restaurere bevaringsværdige ejendomme. Er en ejendom f.eks. opført til udlejning af lejligheder, skal den også restaureres med det sigte og kan ikke f.eks. genopstå som hotel, indkøbscenter mm. Er en ejendom omvendt splittet op i flere ejerlejligheder er fælles fodslag i forhold til renovering nærmest umuligt pga. et yderst omstændeligt bureaukrati, hvor tilladelser kan tage år at indhente. En ejendomsskat indført efter finanskrisen giver ejeren af en faldefærdig klassicistisk bygning et incitament til at lade sin ejendom styrte i grus hurtigst muligt, så den ikke bare udgør en ren udgift. Det sidste er et godt eksempel på at lovgivningen har karakter af forhindring for restaureringer i stedet for at understøtte den. I mange andre EU lande modtager ejerne af

---

² Infill-byggeri betyder at der bygges i et ledigt rum i et i forvejen bebygget område. Det vil sige, at rum i mellem bygninger benyttes – rum der enten aldrig har været bebygget eller som er blevet ledig pga. sanering. Udnyttelse vha. infill er afgørende i forhold til at forny nedslidte kvarterer og dermed ofte skabe bro til mere velstående nabolag. Infill-byggeri i bykerner er oplagt i forhold til udvikling og vækst, men er samtidig ofte også meget dyrere end at bygge i byernes periferi.

³ <https://www.theguardian.com/cities/2017/sep/12/athens-modern-heritage-austerity-neoclassical-architecture-acropolis-greece>

bevaringsværdige ejendomme da også økonomisk hjælp fra staten til renoveringer. I Athen er der ikke engang midler nok til at foretage løbende vedligeholdelse.

Alt i alt ændrede dette projekt også karakter i forhold til mine første tanker. I stedet viste Athen sig som en nærmest perfekt case i forhold til spørgsmålet om bevaring af kulturarv og ikke mindst hvilken del af kulturarven, der findes værdig til bevaring og økonomisk støtte. Rammen sættes helt konkret af forhindringer af økonomisk og lovgivningsmæssig karakter. Athen er i denne sammenhæng et ekstrem tilfælde, da de antikke mindesmærker udgør en så markant del af verdenskulturarven, at de slet ikke er til at komme udenom og slet ikke i forhold til turismeindtægter, men det bliver – når staten fattes penge – på tydelig bekostning af anden markant kulturarv. Men det meget markante sammenstød mellem oldtid, nyklassicisme og modernisme giver det centrale Athen et helt unikt udtryk, som har sin rod i lige så markante begivenheder i det moderne Grækenlands historie.

Et par eksempler: Efter den græske frihedskrig blev Akropolis – og andre steder i Athen, f.eks. Agora - fra midten af 1800-tallet rensed for alle senere bygninger og ført tilbage til 400-tallet. Små 2500 års kulturhistorie forsvandt. Der opkøbes stadig ejendomme til nedrivning, for at den klassiske oldtid kan blive gravet frem til glæde for turister, oldtidselskere og økonomien. Nogle perioder favoriseres markant frem for andre. Endnu et eksempel: I 1950'erne blev athenske borgere opfordret til at flytte fra de gamle nyklassicistiske bygninger og i stedet flytte ind i modernistiske betonbyggerier. De nyklassicistiske bygninger blev naturligvis saneret. I 60'erne og 70'erne voksede Athen voldsomt som følge af tilvandringen fra landdistrikterne og en ret kaotisk urbanisering i storskala gjorde at man ikke kunne tage smålig hensyn til kulturarven. Følgen blev yderligere tab af den nyklassicistiske arv. En arv der opstod i kraft af de arkitekter, som kong Otto tog med sig fra Bayern, da han var blevet valgt til konge af de europæiske stormagter over det nye Grækenland i 1832, og havde som opgave at forvandle det provinsielle Athen til hovedstad i en nationalstat.

På denne måde vil Athen som case kunne fungere som førsteklases eksempel på kulturarvsproblematikker i både design og arkitektur og oldtidskundskab og for den sags skyld også i historiefaget.

Jeg ser i den grad frem til at følge hvordan man i Athen vil håndtere den nyere kulturarv i fremtiden. En fremtid hvor et større økonomisk råderum forhåbentlig vil gøre at den nyklassicistiske arv kan blive renoveret og blive inddraget i fortællingen om hvilken fantastisk arkitektur man også kan møde, når man gæster Athen. I mellemtiden kan udenlandske investorer fra primært USA, Rusland, Mellemøsten og Kina så køber sig ind i denne kulturarv – hvilket trods alt er bedre end at lade den styrte i grus.